

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Talio, Sev Metiens Et Remetiens Mensvra

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1650

Capvt IX. Calumniæ in calumniatoris caput reuersæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52346)

CAPVT IX.

*Calumniæ in calumniatoris caput re-
uerfa.*

§. I.

Calumniator cur sibi & alijs perniciosus

S. Thom.
2. 2. quest.
68, art. 3.

Nfausta linguæ soboles est etiam
calumniæ, seu falsa & malitiosa
criminis impositio, diabolicum
vitium, nam & malus spiritus hinc *diabolus*
appellatur. Hæc improba oris soboles
contaminat, delatum, cui aliquid mali per
mendacium affingit; auditorem calumniæ
qui, quia sæpe credit, quod clanculum au-
dit, delatum ad respondendum & refellendum
non admittit: ac demum delatorem
quoq; ipsum in quem reuolat, sicut sagitta à
clypeo repercussa. Siquidem primò, eius-
modi sycophanta, apud prudentes è cantu
vt auis, cognoscitur, & horretur. Socrates
calumniatorem nequaquam admittendum
esse idcirco suadebat, quia non ex beneuo-
lencia tecum, sed maleuolentia loquitur: &
quemadmodum aliorum arcana tibi dete-
xit, similiter etiam, quæ tu dixeris, expo-
net alijs. Vt ergo metuendus, sic fugien-
dus

Antonius
in Melissa
par. 1. ser.
35 Max.
ser. 10.

duſeſt: neque enim tibi experieris, quàm alijs, fidelioſem; cùm idem ſit, hoc eſt, calumniator; à quo quid poteſ aliud, quàm calumniam expectare? Tange illum, & vel modicum offende, mox videbis eum linguã in promptu habere, ſicut ſcorpio caudam, quoniam ad quemuis afflatum vibrat. Itaque gratiã ſæpe ſeipſum antè, quàm alterum, priuat.

§. II.

*Calumniator de mendacio infamiſ fidem
perdit.*

Secundò delator debet timere alium delatorem; qui ſi deſit, tamen ſæpe veritas cum tempore emergit, venitque in lucem; & calumnia non rarò, ſe ipſam prodit. Quid tunc non refundit malorum in authorem ſuum? Notam illi in frontem, aut ſaltem in famam inurit; odium creat; fidem omnem adimit; adeò, vt in mendacio deprehenſus, poſtea quoque, cùm vera dicit, fidẽ non mereatur. Vix enim quiſquã prudens ei credit, à quo ſe deceptum meminit. Refert Xenophon, Cyrum dicere ad Armeniũ ſolitũ; non ſolùm à calumnijs abſtinendũ, ſed omnino mentiendum non eſſe: *Apertum enim mendacium hominibus maximè impedi-*

Xenoph.
lib. 2. Pæ
dia.

I 5

mento

mento esse ad veniam consequendam. Danda est quippe his venia, qui ex incertitia, vel errore mentiuntur: qui data opera aperte calumniantur, nulla venia digni sunt, nec fide. Vnde falsos testes, ipso jure infames esse, ex Eusebio Papa docet Gratianus in hæc verba: *Constituimus cum omnibus, qui nobiscum sunt Episcopis, ut homicida, malefici, fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, perjuri, & qui raptum fecerunt, vel falsum testimonium dixerunt, seu qui ad sortilegos diuinosa, concurrerunt, similesque eorum, nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium sint admittendi; quia infames sunt, & justè repellendi, quia est funesta vox eorum.* Fit itaque infamis calumniator, qui alterum voluit infamare. Quid hoc aliud, quàm pati, quod alteri parasti patiendum?

§. III.

Qui alterum, aut alterius famam mordet, seipsum mordet.

Tertiò illico calumniæ ipsum verberat calumniatorem: quàm diu enim apud ipsum est memoria calumniæ factæ, tam diu factæ conscientia illum mordet ac flagellat. Hoc est, quod dicitur: *Suavis est homini panis mendacii, & postea implebitur os eius calculo.* Quem admo.

Gratian.
caussa. 3.
q. 5. ex
Euseb.
Papa ep.
3. ad Epi-
scopos.
Thuscia.

Prou. 20.
17.

admodum enim delectat hominem, ſe calumniando vindicare, aut alteri, cui adulatur, in gratiam commendare; ita ſcrupulus reſidet in eo (qui eſt velut *calculus in ore*) vt eum cruciet, dentesq; identidem offendat, quibus alterius bonam opinionem momordit. Quòd ſi quidam ita ſunt cornei, vt nullum conſcientiæ ſtimulū ampliùs ſentiant, & ſibi iſtis de calumnia plaudant; iam hoc ipſo calumnia cæcitate plectit calumniatorem; quia *mendacia ſi non habent, quem decipiant, ipſa ſibi mentiuntur, ſicut ait Pſal. Mentita eſt iniquitas ſibi.* Quartò nulla calumnia, apud alterum, tantum decerpit de laude, quantum ipſi adimit adulatori: diſcipulum enim, immò filium eum diaboli eſſe oſtendit. *Quomodo Deus Pater genuit Filium veritatem, ſic diabolus lapſus genuit quaſi filiū mendacium,* ait S. Auguſtinus. *Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere,* ait Veritas. *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo. cū loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt, & pater eius, mendacij ſcilicet. At quid deteſtabilius eſt, quàm eſſe filium talis parentis? Talem autem ſe eſſe oſtendit, quiſquis alteri calumniam impingit.*

S. Chryſ.
in cap. 21.
Matth.

Ioan. 8.
44

git. Vtrum ergo magis infamat, alterum, an se ipsum tali patre oriundum?

§. IV.

Mendacium occidit animam mentientis.

Quintò, si nec artificioso mendacio, nec simplici verbo oportet quemquam decipere, quomodolibet mentitur quis, occidit animam, si David Deum compellans ait: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*; quantò magis affliget calumniatorem? cui dixit: *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium?* An non igitur æquissimum est, ut qui calumniam facit, calumniam vicissim patiatur, aut certè à justitia atque magistratu ipse sibi perniciem accersat? Idcirco talem Deus olim legem posuit: *Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum pravaricationis, stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum, & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cumq; diligentissimè perscrutantes, inuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui: ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente.*

mann.

S Augu-
stin lib.
de cõflic.
vit & virt.
Et habe-
tur 22. q.
2. Nec ar-
tific.

Psal. 5. 20.
Deuter.
5. 20.

Deuter.
19. 16.

manum pro manu, pedem pro pede exiges. Quā
clare hic falso testi, seu calumniatori pœna
talionis statuitur? Congruum enim est, vt
quod quis supplicium falso testimonio alte-
ri injustè irrogare voluit, id justè ipsemet
patiatur.

§. V.

Susanna calumniatores lapides, quos parauerant, pass.

Clarissimi exempli historia est apud Da-
nielem de Susanna pudicissima femina, quā
duo libidinosi senes de adulterio commisso
falsò accusarunt, cū enim eius corpore
frui non possent, morte illius voluerunt se-
se delectare. Instituta igitur calumniosa ac-
cusatione, cū confictam à se de iuvene è
manibus elapso fabulam recitassent, hanc
coronidem addiderunt: *Huius rei testes su-* Dan. 13.
mus. Credidit eis multitudo, quasi senibus, & iu- 42.
dicibus populi, & condemnauerunt eam ad
mortem. Iamque ducebatur innocens lapi-
danda, neq; quemquam habebat, à quo de-
fenderetur. Non illam nobilitas parentum;
non honestissima educatio; non sanctissimū
coniugium; non vitæ præteritæ optima fa-
ma; non amantissimus maritus; non luctus
& lachrymæ cognatorū, à calumnia libera-
uerunt.

Dan. 13.
60.

uerunt. Testes erant omni exceptione maiores; cum quibus loquebatur veneratio senectutis, auctoritas magistratus; denique, qui iudices fuerant, facti sunt accusatores. Ergo vndique deserta ad eum solum confugit, qui verè nouerat innocentem. *Exaudivit igitur Dominus vocem eius, & excitavit Danielem, à quo mendacij convicti falsi calumniiosiq; testes iustam calumniae mercedem retulerunt. Exclamavit itaq; omnis cœtus voce magna, & benedixit Deum, qui salvat sperantes in se. Et consurrexerunt aduersus duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore suo, falsum dixisse testimonium) feceruntq; eis, sicut malè egerant, aduersus proximum, ut facerent secundum legem Moysi; & interfecerunt eos: & salvatus est sanguis innoxius in illa. In alto virtutis gradu erat innocens Susanna: fenæ in profundo iacebant peccatorum; vnde illam calumniâ, velut saxo petebant, saxi ipsi digni; hinc ea ex alto in capita illorum reuolarunt, Susannâ intactâ, ut fieret, quod dicitur: Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet.*

Eccli. 27.
28,

§. VI.

Calumnia à Iudæis Christo imposita, & vindicata.

Fuit

Fuit & Chriſtus lapis angularis, quem Iudæi in altum miſerunt, cum eum ſuſtulerunt in crucem, multis magniſque & contumelijs & calumnijs affectum; qui in caput eorum cecidit. An non enim calumnia fuit, quando cœperunt illum accuſare, dicentes: *Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe?* Quæ falſiſſima accuſatio, apud Pilatum plurimum valebat, cupientem utique & regnum, & tributum Cæſari ſeruare indemne. Poterat hæc calumnia refelli ipſorummet teſtimonio, à quibus interrogatus Chriſtus, Vt- rum liceret cenſum dare Cæſari, reſponde- rat diſertè: *Reddite qua ſunt Cæſaris Cæſari; & qua ſunt Dei, Deo.* Teſtes quoque Roma- ni erant, aut Iudæi Publicani, qui Cæſaris vectigal colligebant, Chriſtum non ſolum ſoluendum Cæſari tributum docuiſſe, ſed ipſum quoque ſolitum ſoluere. Nam cum ve- niſſent Capharnaum, acceſſerunt, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: *Magiſter veſter non ſoluit didrachma?* Ait: *Etiams.* Poſtea tamen oſtendit ſeruator, ſe ad tributum ſoluendum non obſtringi, nihilominus dixit Petro: *Ut autem non ſcandalizemus*

Luc. 23

2.

Matth.

23. 17.

ib. v. 27.

Matth. 17

23.

eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum
 piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto
 ore eius inuenies staterem: illum sumens, da ei
 pro me, & te. Adeò non solùm pauper erat,
 vt nec staterem secum tunc haberet, sed eti-
 am circumspectus, vt vel miraculum facere
 mallet, quàm negato censu alios scandali-
 zare. Et tamen Iudæi, repugnante licet con-
 scientia, per summam iniuriam, & malitiam
 Christo obijciunt odiosum crimen, quod
 scirent, eò verosimilius Præsidi videri posse,
 quòd Herodianorum tunc secta vigeret,
 qui dicebant, non licere Iudæis regi alieni-
 genæ tributa pendere: itemque colorem ad-
 debant, quando dixerunt, eum sese tam-
 quam regem iactare. Si enim rex erat, du-
 bitari non poterat, quia tributa Cæsari dan-
 da negaret. Ob has tales calumnias clama-
 uerunt iterum iterumque: *Crucifigatur.* Vt
 vocem igitur, ita & ipsum Saluatorem: tam-
 quàm lapidem sine manibus excisum in altum
 miserunt; qui super capita eorum cecidit,
 eosque grauissimè percussos contriuit. Quod
 ipse ait, palam prædixit futurum illis verbis:
*Numquã legistis in Scripturis: Lapidem, quem
 reprobauerunt adificantes, hic factus est in caput
 anguli? A Domino factum est istud, & est mi-
 rabile*

Matth.
 27, 23.

Matth.
 21, 42.
 Psal. 117.
 22.

rabile in oculis noſtris? Ideò dico vobis, quia au- Act. 4. 11.
 feretur à vobis regnum Dei, & dabitur genti Rom. 9. 3
 facienti fructum eius. Et qui ceciderit ſuper 1. Pet. 2. 7.
 lapidem iſtam, confringetur: ſuper quem verò
 ceciderit, conteret eum. An non contriti ſunt
 calumniatores Iudæi, quando à Tito & Ve-
 ſpaſiano obſeſſa eſt Hieroſolyma? an non
 omnia paria illis reddita? an non & alibi
 hoc prædixit? Luc. 23. 27. 27.
 Sequobatur illum multa turba Luc. 23.
 populi, & mulierum, quæ plangebant, & la-
 mentabantur eum. Conuerſus autem ad illas
 IESVS, dixit: Filie Ieruoſalem, nolite flere ſuper
 me, ſed ſuper vos ipſas flere, & ſuper filios ve-
 ſtros. Quoniam ecce venient dies, in quibus di-
 cent: Beata ſteriles, & ventres, qui non genuerunt,
 & ubera, quæ non lactauerunt. Tunc in-
 cipient dicere montibus: Cadite ſuper nos, &
 collibus: operite nos. Quia ſi in viridi ligno hæc
 faciunt, in arido quid fiet? Et ſcimus, quid
 factum ſit, malum pro malo, non iniuria,
 pro iniuria eſt reddita. Ex ore ſuo iudicati
 ſunt Iudæi. Clamauerunt enim: Matth.
 Sanguis 27. 25.
 eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros; id eſt,
 nos, & filij noſtri, ſiqua in hæc accuſatio-
 ne calumnia, aut condemnatione iniuſtitia
 eſt, præſtabimus: nos poenam læemus. Et
 luerunt inſigniter, tempore excidij Ieroſo-
 lymitani,

Ioseph.
lib. 7. de
bell iu-
daico. c. 8.

Luc. 23. 30
Eccli. 27.
38.

lymitani, quo nonnullæ matres suos edentes
infantes coactæ sunt, quemadmodum Iose-
phus testatur. Et vox est extrema patienti-
mala, qui mori vellent, nec possunt, dolo-
risq; magnitudine victi montibus clamant
cadite super nos. Non ergo tunc tantum la-
pis super caput calumniatorum, sed tot
montes si cecidissent, melius eis fuisset
quàm eam pati calamitatē. Vnde videant
qui calumnijs alios euertunt, quæ eos ma-
neat calamitas, si non in hac vita, saltem in
futuro iudicio. Enimuerò videant, quantum
sit flagitium calumnia. Si enim Deus non
punit ultra meritum, sed citra, vt Theologi
docent, & tamen tam seuerè punit calum-
niantes, potest vtique ex pœnæ atrocitate
intelligi sceleris magnitudo.

§. VII.

*Narcisci Episcopi calumniatores suis im-
pationibus puniti.*

Euseb.
lib. 6. hist.
c. 7.

Hæc, vt homines à calumnijs deterreat,
ex ipsis pœnis à Deo inflictis agnita, in causa
facta est, ne pœna semper in alteram vitam
differatur, sed in terris quoque detegat ca-
lumniarum fabros. Narrat Eusebius, Nar-
cissum Hierosolymitanum Episcopum à tribus
falsis testibus de infami crimine fuisse
accusa-

accusatum, mox ipsos infamia maxima fuisse notatos. Primus accusator jurauerat, ut ni verum esset hoc eius Præfulis crimen, Deus eum igne perditū iret: secundus morbum sibi regium imprecabatur, ni vera accusarentur: tertius, si falsum diceret, oculis voluit orbari. Falsum probrum, verum illico plexit supplicium. Nam primus in domo nocte incendio correpta, cum omni familia sua flammis vlttricibus conflagrauit. Alter non rex, morbo tamen regio à capite ad pedes correptus & absumptus est. Quorum poenâ percussus tertius resipuit, sed multam non euasit. Videns enim præsentem Dei vindictam ad poenitentiam seriam confugit. Scelus igitur confessus tantis lacrymis defleuit, ut luminibus orbaretur. Redijt igitur & in hunc, quod molirus est alteri. Pro freno nobis meritò sunt ista. *Tentamur his tentationibus quotidie, Domine, ait S. Augustinus, sine cessatione tentamur. Quotidiana fornax nostra est humana lingua. Im- peras nobis & in hoc genere continentiam. Est qualiscumq; in alijs generibus tentationum mihi facultas explorandi me, in hoc panè nulla est. Aliquam tamen, velut digito intento, monstrant poenæ similium peccatorum. Id-*

S. Augu

stin lib,

10. Conf,

c. 37,

eo enim vel punit, vel finit puniri calumnia
caelestis vindex, vt doceat vitari.

§. VIII.

Crispi innocentis mors morte compensata.

Eutropi-
us lib. 6.
hist. c. 7.
Auentin.
lib. 2. An-
nal Boio-
rum,

Susannam senes primùm procando, de-
inde calumniando oppugnarunt: viri fami-
nam, senes iuuenem; & victi sunt. In con-
trarium & femina iuuenem aggressa est, at-
que malum, quod illi parauit, tulit, Cris-
spum Constantini Imp. ex Mineruina Filii
Fausta vxor Imperatoria deperiit, atque
amore impuro incensa, sapius de stupro in-
terpellauit. Cùm omnia tentasset, illaque
Putipharis vxorem, ille Iosephum stren-
egisset, tam constans in renuendo, quàm il-
la impudens in prehensando; moecha spe
sua frustrata; amoreque in odium verso, fu-
riosa mulier priuignum suum ad maritum
derulit, mentita, sibi vim inferre voluisse.
Non nouit feminam, quisquis feminae teme-
rè credit. Constantinus itaque & ipse mu-
liebris ingenij immemor, vxori fidem adhi-
buit, atq; in filium suum, sola accusatione,
nulla probatione reum, exarsit iracundiâ;
neque ad defensionem admisit. Quare in-
auditum Polæ in Histria interemit innocen-
tem. Vicisti, Fausta, triumphâ. jacet in se-
pulchro,

pulchro, qui noluit jacere in tuo toro. ſed non ſemper durauit tuus triumphus. Aliquot annis latuit innocentia, & fuit triumphata: verum tandem in lucem erupit, teque viciffim in triumphum duxit. Comperta enim falſiffimæ accuſationis cauſſa, ac ſcelere vxoris deprehenſo, Conſtantine non minus ſerò, quàm ſerò dolens de præcipitata ſententia, filioque in præmium caſtittatis interfecto, Fauſtam docuit nequaquam fauſta alite calumniam ſtruxiſſe. Nam eam in ardentes balneas coniectam caloribus extinxit, quæ caloribus peccauit. Quare calumnioſa Imperatrix lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam, quam fecit, ſeu in quam priuignum præmiſit, cuius innocentia calumniatricem poſt ſe traxit in ruina-
nam.]

Pſal. 79
16.

§. IX.

Hiltegardis calumnia facta, in calumniatorem reſuſa.

Non omittam hîc inferere, quod Caſpar Bruſchius in Chronologia monaſteriorum Germaniæ, quin etiam Cruſius, Friſchlinus, Munſterus (quorum fidem tamen ſubleſtam facit, non ſine cauſſa, Raderus noſter) de ſanctiſſimi nominis femina memoriæ pro-

Caspar
Bruſchius
in Chrono-
nolog.
German.
pag. 27.
Matth.
Rader.

K 3

didit.

p. 2. Ba-
var. San-
ctæ pag.
102. The-
gan. de
reb. gestis
ab Ludo-
uico Imp.
p. 296.
cap. 2. ap.
Bithæum:

didit. Hiltegardis ea est, Hildebrando Sue-
uorum Duce, & Regarda heroina domo
Bauarâ, nata, coniuge Caroli Magni, An-
no Christi 783. defuncta: quam antiquiss-
mus author Theganus *beatissimam* nominat.
Chronicon Mindense & Andecense præ-
nomine & titulo *Sanctæ* honorant. Bruschi-
us de ea ita loquitur: *Fundatrix sancta voca-*
catur, non quòd canonizata, sit à Romanis
Pontificibus, sed quòd ab incunabulis Christi do-
ctrinarum ac præceptionum studiosissima, sum-
mo semper studio agrotos inuiserit, & verbo De-
consolata sit; quòd à partu laborantibus femina-
Imperatrix etiam adfuerit; quòd omnibus pau-
peribus largissima eleemosynarum distributione
opem summam tulerit. Cuius pietatis insignis
& conspicuum hodie adhuc est in Campidunen-
si monasterio indicium: ubi in eius memoriam
singulis septimanis bis, diebus videlicet Lunæ
& Veneris, ducenti homines pauperes distribu-
tis panibus cibari, ac refocillari solent. Hæc ta-
lis Hiltegardis nobilissimi religiosorum no-
bilium Monasterij Campidunensis Funda-
trix fuit; vel quia grata esse voluit, quòd ex
humiliori statu ad supremam regia maiestatis fa-
stiginam ascenderit, vt probabilius conijcit
Raderus: vel ob ærumnas grauissimas, quas

mor-

more aliorum Sanctorum exantlauit. *Uſa*
eſt, ipſo Cruſio teſte, ad adificationem eius Mo-
naſterij, duobus ab vrbe Conſtantinopoli ſtatua-
ra & robore incomparabilibus gigantibus, Sanci-
mone, & Celebrando. Portabant iſſaxa hume-
ris ſuis, ad nouam adificationem, tantum ambo
in die preſtantes, quantum alij ſedecim. Valde
autem erant voraces, ita ut hominibus admira-
tioni, & riſui eſſent: ſicuti vetuſtis temporibus
Hercules Budoivus cognominatus, quod totos tau-
ros deuoraret. Vt autem Hiltegardis tem-
plum monaſterij huius, quod ædificauerat
& ampliffimè fundauerat, etiam ſacris Rēli-
quijs locupletaret, Romæ apud ipſum Pon-
tificem ſollicitauit. Ibi enim poſtquam nar-
rauit Pontifici de cœnobio, quod condidiſſet in
Illergonia; Cruſio ipſo, hæretico licet, teſte;
petijt ſibi reliquias aliquot Sanctorum in id dari.
Verùm cum his plus dare nollet, quàm quantū
ipſa minimo digito ſuſtinere poſſet, inuocauit illa
beatam Mariam, oraret Filium ſuum, ut is ro-
boraret digitem ſuæ Hiltegardis. Ita, robore
diuinitus petito, cum omnium admiratione,
paruo digito magnū pondus ſuſtulit va-
riarum reliquiarum. Hinc regina nomen au-
ctum, ait Cruſius, SANCTA & MAGNA Hil-
tegardis. Poſt Papa iter ingrediens (Cardi-
nalibus

nalibus, Episcopis, Abbatibus 350 comitatibus
 una cum Imperatore Carolo & Hiltegarde Cam-
 pidonum medio ferè Maio peruenit. Vbi Con-
 cursus hominum ad spectaculum dedicationis
 cœnobij undiq; factus. Huius Monasterij ori-
 ginem (quam narrare, non testari mens est)
 refert Bruschius ex antiquis Chronicis Cam-
 pidunensis cœnobij in hunc modum. Inci-
 dit necessitas Carolo Magno belli aduersus
 Saxones suscipiendi. In absentia igitur sua
 Talandū matris suæ fratrem Vicarium con-
 stituit: cui & Imperij curas, & coniugem
 Hiltegardē etiam atq; etiam commendauit.
 Qui fidelitatis atq; honestatis omnis obli-
 tus, etiam tōri vicarium acturus, non ver-
 tus est inhonesta petere ab Imperatrice. Sed
 qui Helenam quæsiuit, Lucretiam inuenit,
 immò Susannam. Neque enim tantæ vir-
 tutis femina aut maritum absentē, aut præ-
 sentem Deum voluit offendere fidelitatis
 pariter, ac pietatis memor. Desideratæ rei
 negatione magis accensus est insanus amor.
 Nec destitit identidem fatigare precibus
 castam mulierem Talandus; quem metuens
 Imperatrix cœpit de astu, consueto femina-
 rum clypeo, cogitare. Tandem igitur ali-
 quando, quasi victa manus daret, ita ei re-
 spondit

ſpondit: Scis, quanti res periculi ſit, quæ inter nos agitur; actum eſt de nobis, ſi palam fiat. Quare ſummopere cauendum eſt, ne reſciatur. Tuum igitur erit, vt locum tutum, ſecretumque ædifices, in quo conuenire poſſimus, omnibus arbitris remotis, reliqua me curare finito. Ille ſpe plenus, repente palatium inſigne extrui curauit. Quo abſoluto, penitiorẽ aditum regio apparatus ornauit, ad quem ex aula tribus ibatur portis; illuc duxit Imperatricem. Illa præeuntem ſecuta uſque ad intimam conclauis vltimi januam. Eò ubi peruentum eſt, ſubitò januam adduxit, diligenterque fores obſerauit: quin & euſtodes appoſuit, à quibus ſeruaretur. Quo in carcere diu concluſum atque emaciatum, pro meritis caſtigauit. Ille fame, ſolitudine, & ſupplicij metu pænè exanimatus, quotidie ad Hiltegardem miſit, qui delicti veniam, gratiamque libertatis impetraret; nec tamen impetrauit antè, quàm fama eſſet, Cæſarem è Saxonia reuerti. Tunc enim, nimirum marito præſente, ſatis ſe tutam fore arbitrata Imperatrix, liberum eum dimiſit. Plerumque vertitur gratia malignis facta in maioris malitiæ occaſionem. Hinc & Ta-

landus carcere emissus, reduci Carolo obuiam profectus est. Quem cum salutaris pallidus, & osseo ore, interrogauit Cæsar, quænam tam diri vultus tamque macilentus aspectus causa esset? Perfidè, perfrictaque fronte respondit: Inuictissime Imperator, exhaustum viribus & sanguine vides; & quid mirum si color fugit è genis? mirum est, quòd vita remanserit, inter tot & tantas ærumnas. Domum tuam, imò totius Imperij gubernacula mihi commisisti hinc discedens. Suscepi lubens; & operam omnem impendi, ne quid publicæ priuatæque utilitatis negligereetur. Pro quo labore, gratiam reportavi, vt à rebus gerendis remotus, & in custodiam datus, durissimèque habitus panè enecarer fame. Quam ergastuli poenam tantè grauiùs sensi, quia innocens fui. Libenter tulissem, si meruissem. Cogitassem enim, à benefico Numine breui me supplicio mitique plecti, vt æterno liberarer. Nunc autem ego lui, vt alteri licentiùs peccandi esset occasio, si custos remoueretur. Iam diu expectauerat Carolus, quisnam huius esset audaciæ, intelligere, & inebat Talandum nominare temeritatis authorem. Ille igitur, ducto ex imis præcordij

cordijs suspirio, & oculis in cælum missis, quasi superos testes aduocaret, Pudet, inquit, pigetque nominare authorem, ô Cæsar. Et hæc fatus, vocem pressit, quasi inuitus nominaret tanti sceleris reum. Mox tamen in hæc verba erupit. Quis alius hæc talia facere potuisset, nisi Imperatrix? Illa, illa, ô Cæsar, me libero, amoribus ac libidini suæ tam liberè vacare non quiuisset. Ut ergo monitore, & freno careret; tam diu me in vincula coniecit, donec audiret, te rediturum. De reditu tuo, vbi intellexit, carcerem aperuit, meque in libertatem restituit. Magnis viris, magnæ sunt iræ, quando offenduntur. Ita igitur, his auditis, exarsit Carolus, vt in palatio suo non diuerteret: enimuerò, vt mandaret, mœcham in proximè præterfluentem præcipitari. Quod vbi ad Imperatricem emanauit citius, fuga sibi maturè consuluit, atque vulgo ignota, in gynæceo cuiusdam satraparum Imperij, latitans vitam seruauit. Ibi tuta sibi videbatur. Sed quid est in hoc mundo tutum? Haud multò post accidit, vt Imperator, ex itinere, apud eundem satrapam interiungeret, repentinus hospes. Ibi Hiltgardis, communi mulierum curiositate, per
fene-

fenestram prospiciens, obseruabat aduenientes; sed & ipsa à Talando obseruata, & Casari prodita est. Illico igitur ira uerū pænè sepulta reuixit. Quare subito impetu incallescens mandauit, ut ad siluam raptam oculis priuaretur, ibique omni ope destituta relinqueretur feris laceranda. O fortuna quam mutabilis es! ò quam insatiabilis infelicitas! Iam se putabat Hiltgardis asyli reperisse; iam in portu nauigabat; cum noui sese scopuli ostenderunt. Solus loci dominus, & mater familias antè nouerant, quam inter reliquas gynæcei nymphas hospitem alerent. Postea ubi agnitam, & aram miserabilem lanienam damnatam uiderunt, non potuerunt satis eius calamitatem deplorare. Ipsa quoque quam diu oculos habuit, quibus lachrymas funderet, a fletu non cessauit. At nihil iram Zelotypi lachrymæ molliuerunt. Ducitur in siluam, ne alios quoque moueat ad miserationem, habeat carnificinæ suæ spectatores. Iamque arbori alligatur exoculanda, cum rursus mirabili Numinis prouidentia, aurei uelleris Eques Freidenbergensis genere superuenit; isque à sorore Imperatricis Adelinda missus, qui eam sub cultro iam constitutam,

manu

manibus licitorum eripuit. Ne verò id Imperatori innotesceret, canem illis obtulit, cui oculos eradicarent, quos deferrent ad Cæsarem. Ita rursus pia ac innocens femina experta est fortunam fauentiorem, Carolo bona fraude decepto, nec quidquam inter caninos & humanos oculos discriminante. Hiltgardis etiam hoc periculo defuncta, inde Romam profecta est exulatum, fidissima sibi virgine Rosina de Bodman in comitem assumpta. Romæ, ne esset otiosa, aut nihil boni faceret, artem exercuit, à prima iuuentute traditam; vt scilicet salutares herbulas legeret, variasque inde conficeret medicinas. Nouerat enim omnium graminum & radicum vires, *Seminaq;*, & *flores*, & *succos*, per quos afflicta valetudo redit in vigorem. Arti ac peritiæ Deus iunxit felicitatem. Plerosque quos curabat, sanabat. Et, si pauperes essent, sanabat gratis. Quibus rebus factum est, vt breui temporis spatio longè lateq; inclaresceret, neque iam Romæ dumtaxat, sed etiam passim alibi ars illius celebraretur; multiq; ad eam se deferri curarent, qui desperatis morbis affecti, ab alijs medicis auxilium nullum accipiebant. Interea nec defuit diuinus oculus, qui de
caelo

caelo respexit super filios hominum, & sic
 Hiltgardem calumnias passam, morborum
 prosperè curandorum gloria extulit; ita vi-
 cissim in impium calumniarum architectum
 Talandum animaduertit. Nam qui caussa
 erat, vt Imperatrix pænè oculos suos per-
 deret, ipse diuinitus perdidit vsum oculo-
 rum, justissimâ pœnâ talionis. Neque in
 oculis solùm inflicta est pœna: totum præ-
 terea corpus illius foedissima lepra est perfu-
 sum. Itum est ad omnes medicos, tentata
 sunt remedia omnia. Nihil vel hominum
 ars, vel graminū natura profecerunt. Dum
 vbiq; inquiritur, fama crescit, Romæ esse
 feminam, velut nouam aliquam sæculi Me-
 deam, quæ omnes nôrit morbos sanare. Ta-
 landus, desiderio sanitatis, siue bonis illius
 artibus, siue Thessalis vtatur, statuit cum
 cognato Imperatore Romam proficisci, atq;
 opem illius feminæ implorare, quæ nullum
 sine ope à se dimittere ferebatur. Commit-
 tit se viæ, & Romam appellit. Nec fuit
 difficile, Romæ, illam reperire, quæ jam in
 toto orbe celebris habebatur. Quem post-
 quam Hiltgardis de fenestra vidit, illico ag-
 nouit. Sed & caussam aduentûs intellexit.
 Quid tunc eam facere iussisset affectus, nisi

virtus

virtus naturæ imperasset? Scilicet malum
malo addidisset, si fuisset ipsa mala. *In oculis Eccli. 12.
suis lachrymatur inimicus: & si inuenerit tem- 16.
pus, non satiabitur sanguine: & si incurrerint
tibi mala, inuenies eum illic priorem. In oculis
suis lachrymatur inimicus, & quasi adiuuans
suffodiet plantas tuas.* At non talis fuit he-
roina illa. Incidit utique illi in mentem:
Hic est Talandus ille. Hic est ille impurus
adulter, perfidus sollicitator, mendax ca-
lumniator, qui famam, qui vitam meam ad
extrema duxit. En ut, qui in caussa fuit ut
mihî oculi essent eradendi, ipse cæcitate
& nocte plenus, horribili scabie plenus est!
En, ut mea ope indiget! Noui herbas, scio
pharmaca, perspectam habeo vim lapidum
qui sanare, qui cruciare possint. Non sana-
bo, cruciabo. Haud me videt cæcus; nec
tot ærumnis mutatum vultum agnoscunt,
qui eum comitantur. Age anime, refrigera
te, vindica tam grauem calumniam; & do-
lorem pro dolore repone. Hæc atque alia
talia suggessit utique memor tam atrocium
iniuriarum animus. Sed virtus eum subegit,
& suavit meliora. Misit itaque ad eum Ro-
siam suam, iussitque primùm caussam tol-
lere morbi, postea quærere medicinam, de
qua

qua ipsa sit interim prospectura. Ne autem
 caussam ignoraret, ad sacerdotem eum ab-
 legavit, cui peccata sua confiteretur, ob qua
 utique in hæc mala incidisset. Ille seu amo-
 re sanitatis, seu quòd ictus saperet, crimen-
 que suum agnosceret, paruit. Confessione,
 poenitentiaque peracta, intra paucos dies,
 visum recuperavit, totoq; corpore munda-
 tus est, cum pariter & mentis & corporis sa-
 niæ emaculasset. Pro miraculo ea res habita
 est. Et æquè Pontifex atque Imperator Ca-
 rolus fæminæ peregrinæ consiliū auxilium-
 que admirati, eam ad se accersuerunt; ea
 autè ad palatium neutrius consentiens ve-
 nire, respondit, postero se die in D. Petri Ec-
 clesia utrique locuturam. Aderat dies al-
 tera, aderat & Hiltgardis Rosina comitan-
 te. Venit & cum Pontifice Imperator. Ma-
 gna est omnium expectatio mulierem pere-
 grinam tot mirorū patratricem videre cu-
 pientium. Sed omnem superavit expectatio-
 nem, quòd eam primo statim aspectu Ca-
 rolus agnosceret, & tamquam Imperatricè
 coniugem salutaret. Agnita Hiltgardis &
 Pontifici, & marito omnem totius calum-
 niæ seriem denarravit, Deoque & grates, &
 laudes dixit, qui electos suos *deducit in via*

mirabili

mirabili, & facit mirabilia magna. Neque discrimina dumtaxat recensuit, quæ euaserat; sed etiam innocentiam suam, & Talandi calumniam detexit. Carolus veritatem edoctus, ingenti gaudio, illam in vxorem recepit, filijs quoque matrem Roma reduturus. Mox deinde ira omni in Talandum conuerſa, cogitauit, quibus eum supplicijs è medio tollendum mandaret. Sed ad clementiam ab incunabulis educata Hiltgardis, inimico suo capitali vitam impetrauit. Haud tamen impetrare potuit, quin in exilium, extra Imperij fines, relegaretur. Tum noua lætitia, nouumque festum Romæ extitit, Pontifice eos denuo coniungente ac benedicente, & Carolo quidem *Magni*, Hiltgardis autem *Magna* nomen tribuente. Hæc ubi Romæ gesta sunt, reuerſi in Germaniã, communi consensu, duo insignia pietatis monimenta dedicauerunt, ad honorem Dei Matris ac Virginis: Hiltgardis quidem ex voto vnum Campiduni, Carolus autem Magnus Aquisgrani alterum: quod vtrumque voluerunt esse grati animi æternum testimonium; ob innocentia ac veritatis antè oppressæ, nunc autem manifestatæ victoriæ & triumphum. Atq; hæc verissima est vtri-

L

usque

Sap. 107

17.

Psal. 1357

41

usque ædificij sacri origo, teste Bruschio.

§. X.

Hiltgardis historiam non temerè pro fabula habendam, vel sine utili doctrina putandam.

Quod num ita sit, ego neque jurare volo, neque litigare. Narrata narro. Authore do, non fidem; quæ sit penes authores. Scio esse, qui moneat, in acta *Hiltgardis prodigiosa fabularum monstra, qualia nec Phryx olim fabulator cogitavit, nec Phædro in mentem fuerunt, nec in Parnasso Ascreus somniauit, irripisse, & à quibusdam in historiam, tamquam certa legitimaq; recepta admissaq;.* Ego hæc pro certis non vendo. Monstra tamen fabularum non agnosco, nec somnia, qualia Æsopus aut Phædrus somniauit. Non enim bestia in his gestis feruntur locuta; sed talia narrantur, qualia passim alijs quoq; herouibus leguntur contigisse. *Mirabilis Deus in sanctis suis.* Ita eorum exercet virtutem; ita probat patientiam, ita illustrat sanctitatem; ita denique ostendit, calumnias ad extremum in ipsorum calumniantium infamiam redundare. Enimuerò, si demus hæc ficta esse, an nihil ex illis discere licet? *Fabula etsi vim veritatis non habeat,* ait S. Ambrosius, *tamen ratio*

Psal. 67.
63.

S. Ambr.
lib. 3 de
officijs.

rationē habet, ut iuxta eam possit veritas manifestari. Referunt seculares, virum quemdā fuisse, ut quoties beneficio virium suarum destitutus, amicam & nutricem terram impulsu aduersarij cōtigisset, de solo surgens magis in aduersarium preualeret; & sic occasio prostrati occasio fiebat triumphī. Dabat infirmitas fortitudinē, lapsus palmam, ruina victoriā. Cui hac conuenient, nisi Christo, qui ad hoc cecidit, ut gloriosior resurgeret? Hæc D. Ambrosius. Licet ergo pari modo siue historiam, siue fabulam Hiltegardis etiam nobis ad mores accommodare.

§. XI.

*Qua è factis & narratâ Hiltgardis fortunâ
documenta capiantur?*

Ac sanè multa inde hauriri possunt documenta. 1. Etiam magnatibus suas cruces, suasq; ærumnas esse; vt inde humilientur. Immò quò quisque est maior ac potentior, eò magis patet ad ictus Fortunæ excipiendos. 2. Hinc solatium est minorum gentium hominibus, si videant etiam Principibus, Regibus, Imperatoribus suos esse casus, seq; tantos socios habere miseriarū. 3. Monentur Principes, vt videant, cui fidant. Talandus cognatus fuit Caroli Magni,

gni, nec tamen fidus fuit. Nimirum *fratrum quoque gratia rara.* 4. Si tantus Princeps, Si cognatus Cæsaris non fuit fidus custos castitatis, quid mirum est alios quoque esse eisdem virtutis insidiatores? Dolendum, heu sanguineis lachrymis deplorandum est, quod multi pædagogi, multi Parochi, multi Pastores; pueros suos, subditos suos, oves suas ad scelus sollicitent! quasi primis stipendiis secundis beneficium; tertijs merces detur, ut animas ducant ad Infernum. 5. Discimus nullam feminis esse excusationem, si sint allici, & in fornicationes, adulteria, incestus consentiant. Hiltgardem habent, Hiltgardem imitentur, & decipere volentes bono dolo decipiant. Ad hoc à natura astutiam acceperunt, ut astum malum, bono illudant; non ut maritos suos decipiant. 6. Ex his gestis intelligimus iudicia Dei, & *mirabilia opera Altissimi.* Sinit innocentes pati; sinit honestissimos infamari; sinit castissimos turpissimis calumnijs infamari; sinit morti adiudicari vita dignos. Sic expolit, sic *tamquam aurum in fornace prebat;* sic ad maiorem gloriam atque honorem promouet. Quis enim dubitet, Hiltgardem receptam, quam primò acceptam Imperator

Eccli. 11.

4.

Sap. 3. 6.

tori fuisse longè chariorem honoratiorem-
que? Et debebat vtique Carolus hanc illi
compensationem. Vno verbo, Hiltgardis
nulla alia re *Sancta* nomen magis potuit
mereri, quàm patienti fortiq̃ue exantlatio-
ne tantæ calamitatis. 7. Quod maximè
spectat historia, discant hinc falsi delato-
res, quale eos maneat præmium suæ ac-
cusationis. Ad tempus nocere possunt, cum
tempore profunt, & exaltant, quos depri-
mere voluerunt: ac per quod ipsi volue-
runt emergere, per illud ipsum tandem in-
paria, immò maiora mala deiiciuntur. Ve-
rè enim dictum est: *Iudicabit pauperes po- Psal. 72*
puli, & saluos faciet filios pauperum: & humi- 4.
liabit calumniatorem.

§. XII.

*Nottonis calumnia in authorem diuinitas
relapsa.*

Cuius rei manifestum paradigma etiam Ven. Be-
Venerabilis Beda de S. Arnolfo Episcopo da. tom. 3.
his verbis narrat. *Quidam homo scelestus no- in vita S.
mine Notto, ausus est irrogare cum complicibus Arnolfi,*
suus episcopo sancto iniuriam, asserens scilicet,
eum non esse cultorem Dei, sed potius hominem
deditum voluptati: ad cuius lectum nocturnis
horis, non solum rex, verum etiam regina,

L 3

tam-

tamquã consilium flagitantes interdum prope-
rarent. Cum ergo vir ille die quadã, alio referto
vino unã cum detrahente socio suo strata pe-
tisset, iubente Domino, omnia vestimenta illo-
rum vallantur undiq; flammã. Quibus illicò
cum ingenti clamore proficientibus, aquam circa
nates ac genitalia loca, ubi carnisia illorum acer-
rimè cremabantur inycientibus, nec omnino
flammam diuinitus missam extinguere valenti-
bus, tandem ad instar porcorum luto volutabri se
se pariter involuunt, & ibi diu vociferantes,
vix ad ultimum pœnam, quam meritò patie-
bantur, euaserunt. In quibus profectò imple-
tum est hoc, quod scriptum est in Psalmo: De-
trahentem secretò proximo suo hunc perseque-
bar: in tantũ, ut & illud diuina censura factũ
esse non ambigamus, quòd detractores isti veh-
mentissimè cremabantur in partibus illis, ubi li-
bido, de qua calumniabantur virum insum,
regnare non dubitatur, nec multò post auctor
huius detractionis, prafatus videlicet Notto, in
huiusmodi criminibus diffamatus apud regem,
ut scelera eius unã cum vita regalis gladius
amputaret; nec non & filius eius
eidem sententia subia-
ceret.